FRANSKE PROBLEMER EFTER PRÆSIDENT-VALGET

Af GEORGE DAMBORG

Den 23. december 1953 udpegede valgforsamlingen i Versailles efter 13 valgomgange den hidtil ret ukendte senator *René Coty,* der politisk tilhørte højrepartiet Républicains Indépendants, til Frankrigs præsident.

Cotys kandidatur blev først taget op for alvor, efter at det havde vist sig umuligt at overvinde det dødvande, der var opstået ved, at ingen af de indtil da førende kandidater, ministerpræsident *Laniel* og den socialistiske deputerede *Naegelen,* kunne opnå det nødvendige absolutte flertal.

I betragtning af den beskedne rolle, som præsidenterne spillede under den tredie republik, kan det forekomme mærkeligt, at spændingen om præsidentvalget var så stor denne gang. Forklaringen er, at det var lykkedes Auriol at gøre præsidentposten til en politisk nøglestilling. Ved fuldtud at gøre brug af sine forfatningsmæssige beføjelser, f. eks. retten til at udpege kandidaterne til ministerpræsidentposten, forinden disse præsenterer sig for Nationalforsamlingen, samt til at føre forsæde i kabinettet, havde han ved adskillige lejligheder øvet afgørende indflydelse på den politiske udvikling.

Den politiske ustabilitet.

I den nuværende franske Nationalforsamling, således som den er udgået af valgene i 1951, er hver af de politiske grupper repræsenteret ved ca. $^1/_6$ af mandaterne[1]. Da en regering ifølge forfatningen kun kan dannes, hvis den har absolut flertal i Nationalforsamlingen, forudsætter enhver regeringsdannelse støtte fra mindst 3 partier. Forholdene kompliceres yderligere derved, at re-

[1] Fordelingen af stemmer og mandater fremgår af nedenstående oversigt:

	stemmer	mandater
Kommunister (tilligemed progressister etc.)	5.038.587	103
Socialister	2.764.210	104
Folkerepublikanere (MRP)	2.353.544	85
Rassemblement des Gauche's Radicales (socialradikale) UDSR etc.	2.194.213	94
Det moderate højre (uafhængige republikanere, bønder etc.)	2.496.579	98
Gaullister (RPF)	4.134.885	118
Oversøiske deputerede	–	23

Mandatfordelingen giver ikke fuldt udtryk for stemmefordelingen, således har kommunisterne, der opnåede 26,5 % af stemmerne, kun 18,2 % af mandaterne. Dette er en følge af, at den før valget vedtagne valglov i det væsentlige afskaffede forholdstalsvalgmåden, der var til kommunisternes fordel.

geringsmajoriteternes tyngdepunkt efter krigen stadigt er blevet flyttet mod højre samt ved en række træk, der er karakteristiske for fransk partivæsen.

Frankrigs politiske historie efter krigen kan i store træk inddeles i 3 afsnit. Indtil 1947 regeredes Frankrig af en venstrekoalition af kommunister, socialister og katolske folkerepublikanere tilligemed det lille, men indflydelsesrige modstandsparti UDSR (Union Démocratique et Sociale de la Résistance). Kommunisternes udtræden af regeringskoalitionen i 1947 gjorde de følgende regeringer afhængige af centrum- og højrepartierne. De første til at drage fordel deraf var de socialradikale, hvis organisation nu var ved at komme sig af den opløsningstilstand, hvori den havde befundet sig ved krigens ophør. I de følgende 4 år regeredes Frankrig af en koalition af socialister, folkerepublikanere og socialradikale. Denne kombination, der betegnedes som „den tredie styrke", betragtede det som en af sine hovedopgaver at redde det parlamentariske system fra kommunisterne mod venstre og gaullisterne mod højre. I 1951 gik socialisterne i opposition, og højre, d. v. s. de uafhængige republikanere, der var vokset i styrke takket være en tilstrømning af stemmer fra bl. a. gaullisterne, gik ind i det fremkomne tomrum. Tilbagegangen for den gaullistiske bevægelse, efter at den var kulmineret ved valget i 1951, kom til udtryk i gaullisternes store stemmetab ved kommunevalgene i foråret 1953 og de Gaulle's opløsning af bevægelsen som politisk parti. I juni 1953 dannede den uafhængige republikaner Laniel efter fem ugers regeringskrise Frankrigs mest højreorienterede regering siden krigens ophør. I den indtrådte for første gang repræsentanter for begge de tidligere gaullistiske fraktioner – det i 1952 frafaldne ARS (Action Républicaine et Sociale) og RPF's hovedtrop, der nu betegnes som URAS (Union des Républicains d'Action Sociale). Regeringen Laniel kom således til at bestå af repræsentanter for samtlige partier med undtagelse af kommunisterne og socialisterne.

Denne tendens mod højre har i sig selv indebåret en svækkelse af den parlamentariske stabilitet. Som fremhævet af en af Frankrigs mest skarpsindige politiske skribenter Jacques Fauvet i „Les Forces Politiques en France" bliver i fransk politik partiorganisationen løsere og mangelen på program mere udpræget, jo længere man bevæger sig mod højre, mens lokale og erhvervsmæssige særinteresser – der ofte er indbyrdes modstridende – optræder med stigende styrke. Dette får særlig betydning derved, at selvstændige landbrugere, handlende og håndværkere, hvorfra centrum- og højrepartierne fortrinsvis henter deres stemmer, udgør en større del af befolkningen i Frankrig end i de fleste andre vesteuropæiske lande.

Historiske omstændigheder har bevirket, at økonomiske og ideologiske skillelinier falder mindre sammen, og at de ideologiske spørgsmål måske spiller en større rolle i Frankrig end i noget andet land. Eksempelvis kan anføres, at MRP og socialisterne står hinanden nær i mange økonomiske og sociale spørgsmål, men skilles af det i fransk politik meget betydningsfulde spørgsmål om statstilskud til de katolske skoler. Tilsvarende har de socialradikale samme antiklerikale indstilling som socialisterne, men følger i økonomiske og sociale spørgsmål ofte højre. Frihed til personlig stillingtagen og en deraf følgende mangel på partidisciplin er desuden tradition i fransk politik. Det er denne blanding af

ideologiske og personlige forhold samt økonomiske og lokale særinteresser, der gør dannelsen af en regeringsmajoritet til en så vanskelig proces – majoriteten dannes ofte på tværs af partierne – og bevirker, at enhver ny regering er i stadig fare for at blive sprængt på sine indre modsætninger.

Forfatningen af 1946 har koncentreret magten i Nationalforsamlingen. Krav om en styrkelse af regeringsmagten har været fremsat fra mange sider. I sommeren 1953 vedtog Nationalforsamlingen da også en forfatningsændring, der bl. a. afskaffer bestemmelsen om, at absolut flertal i Nationalforsamlingen er en forudsætning for at danne regering. Ændringen, der endnu ikke er vedtaget af Republikens Råd, skulle gøre regeringskriserne mindre vanskelige at løse. Et forslag om, at Nationalforsamlingen opløses automatisk, såfremt en regering styrtes, inden den har siddet i 18 måneder – et forslag, der rejstes af den konservative Reynaud i hans præsentationstale under juni-krisen i 1953 – gik dog ikke igennem.

De hyppige regeringsskifter og regeringernes indre splittelse og afmagt har ikke forhindret administrationens daglige gang – de centrale ministerier besættes uanset regeringskoalitionens sammensætning ofte af de samme personer – men de har gjort enhver langfristet politik vanskelig.

Økonomiske problemer.

Det er ikke hensigten i dette afsnit at give en indgående skildring af Frankrigs økonomi[1], men alene at fremhæve visse karakteristiske træk ved dets nuværende økonomiske vanskeligheder. Disse træk er navnlig: en i forhold til de forhåndenværende produktionsfaktorer utilstrækkelig produktion; underskud på statsbudgettet; et pris- og omkostningsniveau, der – omregnet efter gældende valutakurs – ligger meget højt sammenlignet med andre landes, og derfor svækker Frankrigs internationale konkurrenceevne med den følge, at betalingsbalancens vare- og tjenesteposter viser et kronisk underskud, og rygter om devaluering af franc'en ideligt opstår. Et sammenspil af økonomiske og politiske årsager danner baggrunden herfor.

En effektiv beskatning har været politisk uigennemførlig i mange år på grund af den stærke modstand, som den har mødt hos store dele af det franske folk, navnligt bønderne, håndværkerne og de handlende, til hvis stemmer alle partier må tage hensyn. Samtidig er den franske stats byrder vokset stærkt i forbindelse med to verdenskrige, genopbygningen efter hver af disse, oprustningen og i den sidste tid krigen i Indokina[2]. I denne situation har den franske stat set sig nødsaget til at financiere en betydelig del af sine udgifter ved træk på nationalbanken, hvilket under de iøvrigt forhåndenværende omstændigheder med høj efterspørgsel fra alle kilder har bidraget til at fremkalde en inflatorisk udvikling. Inflationstendensen forstærkes ved en ejendommelig mangel på be-

[1] Mere detaillerede oplysninger indeholdes i oversigten i „Økonomi og Politik" over den internationale økonomiske situation for januar–marts 1953.

[2] Udgifterne til krigen i Indokina var i budgettet for 1953 anslået til 387 milliarder frcs., d. v. s. ca. 10 % af samtlige statsudgifter og 2–3 % af bruttonationalproduktet.

vægelighed i den franske erhvervsstruktur, der f. eks. forhindrer fri tilstrømning af produktionsfaktorer til sektorer, hvor prisstigninger indtræder. Det er den samme stivhed, som er en af årsagerne til, at produktionen må betragtes som utilstrækkelig i forhold til landets ressourcer og befolkningens faglige dygtighed, selvom en betydelig stigning har fundet sted efter krigen[1]. For landbrugets vedkommende kan dette illustreres ved, at Frankrig, der med ⅓ af befolkningen beskæftiget i landbruget måtte forventes at have en stor overskudseksport af landbrugsvarer, har en landbrugsimport, der er dobbelt så stor som eksporten. Samtidig med, at Frankrig har virksomheder, som fuldtud står på højde med virksomhederne i de økonomisk mest fremskredne lande, findes der såvel i landbrug som i industri, håndværk og handel mange små virksomheder, der arbejder med forældet udstyr. Indenfor landbruget er driften langt mere ekstensiv end f. eks. herhjemme. Ud fra et i og for sig prisværdigt ønske om at beskytte den lille producent har man i mange år holdt disse småvirksomheder i live ved hjælp af tilskuds-, kvota- og prisstøtteordninger, der bevirker, at priserne fastsættes under hensyntagen til omkostningerne i de mindst rentable virksomheder, samtidig med at de små producenter ofte lever under kummerlige kår. Et eksempel på disse beskyttelsesforanstaltninger er den såkaldte vinordning, hvorved staten i mange år har støttet overproduktionen af vin ved at afkøbe vinbønderne deres overskudslagre, der derefter er blevet destilleret til sprit og med store tab for statskassen solgt for f. eks. at blive blandet i benzinen. Det politiske system med mange forholdsvis små partier, hvor hver stemme har betydning, gør det muligt for alle disse „velerhvervede rettigheder" at afvise eventuelle indgreb.

Indenfor handelen er der i forbindelse med den under og efter krigen herskende varemangel sket en oppustning af distributionsapparatet. Den i 1953 udarbejdede rapport over det franske nationalregnskab oplyser således, at antallet af handelsvirksomheder fra ca. 1 mill. i 1938 er steget til ca. 1,3 mill. i 1951, medens befolkningstallet kun er steget med nogle få procent. Den dårlige organisering af det indenlandske marked har desuden medført store mellemhandleravancer.

Store nyinvesteringer er en forudsætning for en forøgelse af produktionen. Det franske produktionsapparat ansås for delvis forældet allerede før sidste krig, og formålet med den efter krigen vedtagne Monnet-plan var at skaffe landet et moderne produktionsapparat ved store nyanlæg i nøgleindustrierne. Betydelige fremskridt opnåedes også i denne retning, f. eks. i stål- og elkraftfremstillingen og transportvæsenet. I deres bestræbelser for at balancere statsbudgettet har de skiftende regeringer imidlertid stadig nedskåret statens investeringsudgifter (regnet i faste priser). Samtidig har oprustningen og krigen i Indokina lagt beslag på en voksende del af landets produktionskræfter. Finansieringen af den private investeringsvirksomhed vanskeliggøres af kapitalmarkedets delvise ophør som følge af inflationen. Det af inflationen betingede underskud på betalingsbalancens løbende poster har nødvendiggjort en stadig ameri-

[1] Industriproduktionen under eet er fra 1938 til udgangen af 1952 steget med godt 40 %.

kansk hjælp, der ikke vil kunne ophøre uden at alvorlige følger opstår for Frankrigs økonomi.

Stigningen i leveomkostningerne kan illustreres ved, at detailpriserne firedobledes fra krigens ophør til 1948. Mellem 1948 og foråret 1952 steg priserne yderligere ca. 65 %. I følge den officielle statistik har leveomkostningsindekset imidlertid siden været svagt nedadgående, idet det er sunket fra 148,5 i februar 1952 til 141,3 i november 1953 (1949 = 100). Indekset for den gennemsnitlige timeløn er derimod steget fra 470 i januar 1952 til 493 i oktober 1953, hvilke forhold i forening skulle betyde en stigning i reallønnen; men fagforeningerne gør gældende, at pristallet ikke giver fuldt udtryk for de virkelige prisbevægelser.

Den tidligere omtalte opgørelse over nationalregnskabet oplyser, at arbejderne ved at arbejde 45 timer ugentlig i 1951 mod 40 timer i 1938 opnåede samme levefod, d. v. s. at realtimelønnen indtil da var sunket. En af den katolske gejstlighed på foranledning af ærkebiskop Richaud af Bordeaux foretaget undersøgelse har desuden vist, at store dele af befolkningen lever på et eksistensminimum. Som følge af de skattebegunstigelser, som de erhvervsdrivende nyder godt af og den omstændighed, at skatteligningen notorisk er ineffektiv, hviler skattebyrden fortrinsvis på lønmodtagerne.

Det må dog retfærdigvis indrømmes, at navnlig de lavere lønnede i forhold til førkrigstiden har opnået betydelige goder i form af social sikring.

I slutningen af 1952 og i 1953 har der været en vis nedgang i produktionen og i forbindelse hermed er arbejdsløshedstallet steget, og navnlig har mange virksomheder arbejdet med nedsat arbejdstid.

På grund af deres svage parlamentariske basis har de skiftende regeringer måttet nøjes med at afsvække prisstigningerne og budgetunderskudet. Et nyt økonomisk program blev i juni 1953 fremsat af de Gaulle's tidligere økonomiminister, den social-radikale Mendés-France, under hans forsøg på at danne regering. Mendés-France, der i øvrigt var kendt for sine selvstændige standpunkter, havde som formand for Nationalforsamlingens finansudvalg skarpt kritiseret den hidtil førte laden-stå-til politik. Hovedpunkterne i hans program var: en nedskæring af militærudgifterne og anvendelsen af de derved frigjorte midler til store nyinvesteringer, ikke mindst i landbruget; boligbyggeri i stor stil, eksportfremstød og skattereformer. Ved at skabe fuld beskæftigelse og øge lønmodtagernes købekraft skulle disse midler samtidig bidrage til at råde bod på de sociale misforhold.

Mendés-Frances kandidatur strandede først og fremmest på højrepartiernes modstand, og regeringen Laniel, der fik støtte fra de erhvervsdrivendes repræsentanter, måtte nøjes med at anvende sine økonomiske fuldmagter til sådanne forsigtige skridt som reorganisation af handelen med det formål at reducere mellemhandleravancerne, opnåelse af prisnedsættelser ved overenskomster med de handlendes organisationer o. l. Investeringsvirksomheden skulle først og fremmest opmuntres ved skattelettelser for den del af indtægterne, der investeredes. Disse foranstaltninger var for spredte til at give andet end ret beskedne resultater, hvad priser og produktion angår. Derimod har finansminister Faure opstillet et budget for 1954, hvor statens udgifter er ca. 80–100 milliarder frcs.

mindre end budgettet for 1953 (henholdsvis 3732 milliarder frcs. og 3814 milliarder frcs.) og det forventede budgetunderskud reduceres fra ca. 1000 milliarder frcs. i sommer til ca. 750 milliarder.

Disse resultater opnåedes dog delvis ved at statens udgifter til investering opførtes på en særlig konto og nogle af udgifterne gjordes betinget af, at midlerne ikke fremskaffedes på kapitalmarkedet. De har derfor vakt visse betænkeligheder, idet man frygter, at resultatet bliver en nedgang i den samlede investering.

Social uro.

Der har blandt lønmodtagerne længe hersket bitterhed over deres utilfredsstillende kår. Fagbevægelsens splittelse på 3 selvstændige fagforbund: det kommunistisk dominerede CGT, det socialistiske FO og det katolske CFTC har imidlertid svækket deres stilling. I løbet af det sidste år har arbejderne og funktionærerne imidlertid vist en voksende tilbøjelighed til at omsætte deres utålmodighed i handling.

Spredte strejker fandt sted i foråret og sommeren 1953 og i august kom den store eksplosion. Som protest mod regeringens bekendtgørelse om at ville forhøje pensionsalderen for postfunktionærer med 2 år gik postfunktionærerne i Bordeaux i strejke, og i løbet af et par dage bredte strejkebevægelsen sig til hele statsadministrationen, samtidig med at der rejstes krav om generelle lønforhøjelser. Strejkerne bølgede frem og tilbage i 3 uger og berørte også visse dele af det private økonomiske liv. Regeringen indtog i begyndelsen en stejl holdning; ved det katolske folkepartis mellemkomst blev dog et kompromis bragt i stand med de to ikke-kommunistiske forbund FO og CFTC, hvorefter regeringen bl. a. lovede at forhøje de laveste lønninger, gøre pensionsalderens forhøjelse frivillig og indkalde kommissionen for kollektive aftaler, hvis opgave bl. a. er at fastsætte det pristalsbudget, der skal danne grundlaget for den lovbestemte minimumsløn.

Politiske krav blev ikke rejst af de strejkende, bortset fra, at CGT og FO i strejkens sidste fase krævede Nationalforsamlingen indkaldt til et ekstraordinært møde for at drøfte den sociale og økonomiske situation. Et antal deputerede sluttede sig til dette krav.

Det regeringsindgreb, der var den umiddelbare anledning til strejken, kunne ikke betegnes som urimeligt i betragtning af, at postfunktionærernes pensionsalder er fra 58 til 63 år. Det kom imidlertid som det første led i regeringens økonomiske foranstaltninger og blev af lønmodtagerne opfattet som udtryk for, at de skulle være de første til at bære ofrene. En medvirkende psykologisk årsag var den skuffelse, der herskede blandt arbejderne og funktionærerne over, at Mendés-France ikke var blevet ministerpræsident. Et karakteristisk træk ved strejken var dens spontane karakter. For såvel CGT som de to ikke-kommunistiske forbund gælder således, at ledelsen først kom med, da bevægelsen allerede var i gang, og at der straks etableredes samarbejde mellem de enkelte forbunds lokale afdelinger.

At statsfunktionærerne ikke fandt regeringens indrømmelser tilfredsstillende

fremgår af, at nye „advarselsstrejker" har fundet sted i december, bl. a. i postvæsenet og luftfarten.

Den sociale uro har også bredt sig til bønderne, det mest stabile element i det franske samfund. I juli demonstrerede således Sydfrankrigs vinbønder i anledning af, at regeringen havde nægtet fortsat at aftage deres overskudslagre, og i oktober standsede kvægavlerne i Midt-Frankrig deres leveringer som protest mod, at producentpriserne for kød var faldet 30–40 %, uden at dette prisfald var kommet forbrugerne tilgode.

Udenrigspolitiske problemer.

Fransk udenrigspolitik har efter krigen været domineret af det for hele Vesteuropa fælles problem: frygten for en russisk aggression, samt to specielle franske problemer: frygten for det Tyskland, der tre gange i løbet af knapt et århundrede har invaderet Frankrig samt forholdet til den franske Union.

Frygten for Rusland var motivet til, at Frankrig gik ind i atlantpagtssamarbejdet. Tanken om en fælleseuropæisk hær med en dertil svarende politisk organisation, der oprindelig fremsattes af den franske forsvarsminister Pleven i slutningen af 1950, skyldtes derimod såvel ønsket om at give Vesteuropa et mere effektivt forsvar, som at forhindre, at Vesttysklands eventuelle genoprustning førte til opstilling af en selvstændig tysk hær. Planen blev fra begyndelsen bekæmpet af gaullisterne og kommunisterne. Tysklands hurtige genrejsning i løbet af de sidste par år har fremkaldt en voksende fransk frygt for, at en europæisk forsvarsorganisation vil blive domineret af Tyskland og at dette land en dag vil blive i stand til at drage hele den vestlige verden ind i en krig med Rusland under et forsøg på med magt at gennemføre en genforening med Østtyskland. Fra gaullisternes og kommunisternes rækker bredte modstanden sig til de andre partier og fik næring ved, at fremstående politikere som Herriot, Daladier og Jules Moch udtalte sig mod planen. Moch har dog senere modificeret sit standpunkt. Skønt Frankrig har underskrevet traktaten af 26. maj 1952 om europahærens oprettelse og 27 maj generaloverenskomsten med Vesttyskland har de franske regeringer derfor stadig udsat debatten om deres ratifikation og knyttet nye betingelser til. De vigtigste af disse betingelser er: en optagelse af de såkaldte tillægsprotokoller, hvorefter Frankrig får ret til frit at trække en del af sit kontingent i Europahæren tilbage; forøgede garantier fra U.S.A. og England mod et tysk misbrug af Europahæren, f. eks. i form af en direkte deltagelse eller mere intimt samarbejde med denne; Saarproblemets forudgående løsning.

Stalins død og de efterfølgende tegn på international afspænding fremkaldte en voksende fransk stemning for, at man skulle se tiden an. Det franske diplomati understøttede i den følgende tid alle forsøg på at få et møde med Rusland i stand, og det vakte skuffelse i Frankrig, at der kun langsomt skete fremskridt i denne retning, hvilket igen førte til en voksende tendens til ikke udelukkende at lægge skylden på Rusland. Det lykkedes ikke franskmændene på Bermudamødet i december at opnå konkrete tilsagn fra angelsaksisk side i forbindelse

med Europahæren. Det var derimod i høj grad i overensstemmelse med franske ønsker, at firemagtsmødet i Berlin kom i stand.

I slutningen af november debatterede Nationalforsamlingen spørgsmålet om den politiske overbygning, der tænkes oprettet for Europahæren og Den europæiske Kul- og stålunion. Under debatten, der fra begyndelsen antog karakteren af en generalprøve på ratifikationsdebatten, lykkedes det med store vanskeligheder at skabe majoritet om en ret intetsigende dagsorden, der opfordrede regeringen til at „fortsætte bestræbelserne for Europas enhed". Forinden havde socialisterne fremsat forslag til en anden dagsorden, der opfordrede regeringen til at søge forsvarsunionen gennemført på de ovenfor nævnte betingelser. Det socialistiske forslag, som Laniel og Bidault havde gjort til regeringsforslag, strandede på modstand indenfor selve regeringsblokken, i første række de to tidligere gaullistiske fraktioner.

Det katolske folkeparti (MRP), som er det „europæiske" parti par excellence, og socialisterne var de eneste, som samlet stemte for det socialistiske forslag. Det er imidlertid ingen hemmelighed, at mindst ⅓ af de socialistiske deputerede er imod planen og udelukkende har stemt for denne af hensyn til partidisciplinen, og også indenfor MRP gør en modstand sig gældende under overfladen. Flere af de mere fremstående politikere afholdt sig fra at stemme, således Mendés-France, hvis synspunkt er, at Frankrig bør bringe sin økonomi i orden, før det påtager sig yderligere udenrigspolitiske forpligtelser.

Bidault's meget tilbageholdende tale under Nato-mødet i december, hvori han bl. a. fremhævede, at det vil være for risikabelt for Frankrig at indtræde i forsvarsunionen, hvis der ikke gennem angelsaksiske garantier skabes ligevægt mellem denne og Nato, må betragtes som en konsekvens af november-debattens lidet positive udfald. Udenrigsminister Dulles reagerede skarpt overfor dette franske tilbagetog ved at udtale, at U.S.A. i tilfælde af, at Frankrig ikke ratificerede måtte tage sin hidtidige forsvarspolitik op til revision.

Den voksende frygt for Tyskland, der er kommet til udtryk i modstanden mod Europahæren i forbindelse med irritationen over det pres, som U.S.A. og England har lagt på Frankrig for at få det til at ratificere Bonn- og Paristraktaterne, har i mange franske kredse skabt et ønske om en mere selvstændig udenrigspolitik, f. eks. gennem en eventuel genoplivelse af Frankrigs gamle østeuropæiske alliancesystem. Således har de Gaulle peget på, at den fransk-russiske alliance af 1944, hvis formål er at forhindre en ny tysk aggression, stadig står ved magt. En rejse, som en fransk parlamentarisk delegation under Daladier i december foretog til Polen fortjener også i denne forbindelse opmærksomhed.

Fra østlig side har Frankrig været genstand for betydelig opmærkomhed i den sidste tid, og det russiske forslag om at udsætte firemagtsmødet til slutningen af januar er antagelig bl. a. motiveret af ønsket om at vise imødekommenhed over for Frankrig.

En af de indvendinger, der hyppigst er rejst i Frankrig mod forsvarsunionen, er krigen i Indokina, der forhindrer Frankrig i at optræde med fuld vægt i Europa.

Krigen mod det kommunistisk-nationalistiske Vietminh har nu i 7 år tæret på Frankrigs kræfter og nødvendiggjort en amerikansk hjælp, der nu dækker

⅓ af samtlige udgifter til krigen, uden at man er kommet en militær afgørelse nærmere. Fra fransk side har man håbet, at en stigende del af byrden ville blive overtaget af de tre med Frankrig associerede stater: Vietnam, Kambodja og Laos. En voksende nationalisme har imidlertid her bemægtiget sig også de kredse, der hidtil har samarbejdet med Frankrig, og som nu bebrejder Frankrig, at det ikke har opfyldt overenskomsten af 1949, hvori de associerede stater blev lovet fuld selvstændighed indenfor den franske Union. For at imødekomme disse krav indbød regeringen Laniel i juli de associerede staters regeringer til forhandlinger om en udvidelse af deres beføjelser. Indbydelsen blev imidlertid modtaget med kølighed. Med Kambodja og Laos lykkedes det ganske vist efterhånden at bringe overenskomster i stand. I den største af de associerede stater, Vietnam, sammenkaldte statschefen Bao Dai repræsentanter for en række politiske og religiøse grupper til en nationalkongres, der skulle udpege delegerede til forbandlingerne med Frankrig. I stedet for udtalte kongressen sig for Vietnams udtræden af unionen, og de politiske forhold i Vietnam har siden været præget af en vis forvirring.

En anden løsning, som man fra fransk side har været inde på, er en internationalisering af Indokina-krigen i lighed med Korea-krigen. Det franske synspunkt har været, at krigen ikke kan betragtes som et fransk anliggende alene, men er et led i forsvaret mod kommunistisk aggression, og at Frankrig derfor ikke alene bør bære krigens militære byrder. U.S.A. har imidlertid hidtil ikke ønsket at engagere sig på anden måde end med økonomisk hjælp og våbenleverancer. I øvrigt har man i selve Frankrig fra flere sider hævdet, at en internationalisering af krigen blot vil resultere i øget kinesisk hjælp til Vietminh og dermed en udvidelse af krigens omfang, således at Frankrig i sidste instans i stedet for at blive aflastet, bliver tvunget til at øge sin egen militære og økonomiske indsats.

Efter Korea-krigens ophør har franskmændene også forsøgt at gøre Indokinaspørgsmålet til genstand for drøftelser med Rusland og Kina, f. eks. i forbindelse med den politiske konference om Korea.

Krigens almindelige upopularitet i selve Frankrig er yderligere vokset p. gr. af den opmærksomhed, der i foråret opstod omkring den såkaldte „piasteraffære", som viste, at visse kredse både i Frankrig og Indokina har beriget sig ved at føre indokinesiske piastre til Frankrig, hvor piastre noteredes til overkurs. Blandt andet af nationale prestigegrunde har indtil for nylig kun få franske politikere – bortset fra kommunisterne – anbefalet direkte forhandlinger med Vietminh. De skuffelser, Frankrig også politisk har lidt i Indokina har nu gjort diskussionen herom friere. I sin præsentationstale antydede Mendés-France denne udvej, og under en Indokina-debat i Nationalforsamlingen i oktober stemte foruden kommunisterne tillige socialisterne, flertallet af UDSR og en betydelig del af de socialradikale for direkte forhandlinger. Flertallet af forsamlingen godkendte en erklæring af Laniel, der fastslog nødvendigheden af at fortsætte krigen, så længe der ikke fra Vietminh's side var blevet fremsat et konkret forhandlingstilbud.

I november erstattede UDSR sin hidtidige partiformand, forsvarsminister Pleven, med François Mitterand, der var udtrådt af Laniel-regeringen som

protest mod dennes nordafrikanske politik og var gået ind for direkte forhandlinger med Vietminh.

Den 29. december udtalte Vietminh's leder, Ho Chi Minh, som svar på en række spørgsmål, der var stillet ham af det svenske blad „Expressen", at han var villig til forhandlinger med den franske regering. Tilbudet udløste i de fleste franske kredse et krav om forhandlinger, selvom der er uoverensstemmelser med hensyn til de indrømmelser, Frankrig bør gøre.

Eventuelle forhandlinger med Vietminh rejser imidlertid nye problemer. Ho Chi Minh nævnte ikke muligheden af, at forhandlingerne skulle ske med deltagelse af de associerede staters nuværende regeringer, som han tilsyneladende stadig betragtede som marionetregeringer. Frankrig kan imidlertid vanskeligt uden videre opgive det styre, som det med så stort besvær har opbygget i Indokina. En opgivelse af de franske positioner i Indokina vil endvidere af U.S.A. blive betragtet som et slag mod dets politik i Asien og vil på nuværende tidspunkt vanskeligt kunne ske uden at skærpe de fransk-amerikanske modsætninger.

Vietminh's offensiv siden slutningen af december, der delte det franske Indokina i to dele og gjorde de tidligere på året opnåede franske militære fremskridt nærmest værdiløse, kan i øvrigt ikke undgå at styrke Vietminh's position ved eventuelle forhandlinger.

Frankrigs oversøiske problemer i den seneste tid har foruden om Indokina navnligt koncentreret sig om Marokko, hvor modsætningen mellem Frankrig som protektoratsmagt og det nationalistiske parti Istiqlal blev kompliceret ved, at sultanen Sidi Mohammed ben Yussef gjorde fælles sag med nationalisterne. Forhandlinger om politiske reformer havde i flere år stået på mellem sultanen og Frankrig; de strandede imidlertid stadig på, at sultanen ønskede større selvstændighed gennem en revision af selve protektoratstraktaten af 1912, medens Frankrig kun var villig til at gøre indrømmelser inden for traktatens rammer.

En voksende agitation mod sultanen gjorde sig i løbet af 1953 gældende blandt de feudale stammefyrster, pashaerne, og berberstammerne, der står i en vis modsætning til bybefolkningen, hvor Istiqlal har flest tilhængere. Lederne af bevægelsen var sultanens personlige modstandere, pashaen af Marrakesh El Glauoi og El Kittani, lederen af „Zauias", et religiøst broderskab. Agitationen førte til, at sultanen i august erklæredes for afsat under en religiøs fest i Marrakesh, hvortil var mødt flere tusinde bevæbnede berberryttere.

Regeringen i Paris syntes i begyndelsen at ville beskytte Sidi Mohammed, navnlig da flere af de mest prominente pashaer og ledelsen af det muhammedanske præsteskab sluttede op om ham. Stillet overfor trusler om åbent oprør og under pres fra de franske kolonister og embedsmænd gennemtvang den dog i sidste øjeblik hans abdikation. En onkel til Sidi Mohammed, Moulay Mohammed ben Arafa, valgtes til hans efterfølger. En række reformer, der i det væsentlige synes at være i overensstemmelse med de tidligere franske tilbud, er siden da blevet gennemført.

Sidi Mohammeds afsættelse havde ikke kunnet gennemføres uden medvirken fra de franske kolonister og embedsmænd i Marokko, der betragter sig som bærere af det økonomiske fremskridt i landet og som modsætter sig alle ind-

rømmelser til Istiqlal. Størstedelen af den franske opinion synes at være kritisk overfor denne politik. Særlig opmærksomhed har bl. a. den kritik vakt, som er kommet fra en gruppe katolske intellektuelle under ledelse af François Mauriac. Kolonisterne støttes imidlertid af indflydelsesrige kredse i Paris, blandt hvis ledende personligheder nævnes marskal Juin, der har været generalresident i Marokko indtil 1951.

Som eksempel på de hemninger, udviklingen i Nordafrika lægger på Frankrigs udenrigspolitiske handlefrihed, kan nævnes, at Frankrig i strid med sin i den sidste tid fulgte linie har undladt at stemme for Indiens optagelse i den politiske konference om Korea. Dette skridt syntes motiveret af ønsket om at opnå U.S.A.s støtte til en afvisning af det krav, som de arabiske stater havde rejst om en indbringelse af det marokkanske spørgsmål for Sikkerhedsrådet.

Udsigterne til en politisk kursændring.

I det forløbne år har der været tegn på en styrkelse af de venstreorienterede kræfter. Kommunevalgene i marts-april gav et vist ryk til venstre. Mendés-France manglede kun 13 stemmer i at opnå det fornødne flertal, idet ikke blot de fleste socialister og socialradikale, men også en trediedel af MRP. og de fleste gaullister og UDRS stemte for hans kandidatur. Socialisternes generalsekretær Guy Mollet opfordrede i sommeren 1953 til dannelse af en „Front Démocratique et Social", omfattende samtlige ikke-kommunistiske venstreorienterede kræfter. MRP's og socialisternes fælles optræden under debatten om den europæiske forsvarsunion skyldtes tildels ønsket om at etablere et nærmere samarbejde også på det indrepolitiske område. MRP's deltagelse i regeringer af stadig mere konservativ karakter og dets godkendelse af den i Indokina og Nordafrika førte politik har været genstand for stigende kritik både indenfor partiets egne rækker og andre venstrekatolske kredse. Indenfor de katolske fagforeninger CFTC går den venstreorienterede fløj frem i indflydelse, og den bebrejder MRP, at dette ved sin formidlerrolle under auguststrejken reddede regeringen Laniel i stedet for ved en udtræden af regeringen at medføre en politisk kursændring til venstre. Blandt de socialradikale gør to tendenser sig gældende: medens navnlig den ældre generation afviser et samarbejde med socialisterne, ønsker de unge at følge Mendés-France, hvis program kun kan gennemføres med socialisternes støtte. De sydfranske socialradikales kongres i Tarbes i oktober fik karakteren af en demonstration for Mendés-France. UDSR's valg af Mitterand til partiformand i stedet for Pleven må ligeledes betragtes som et skridt mod venstre. Også indenfor den gaullistiske bevægelse, der altid har rummet stærke radikale elementer, og som derfor ikke i alle henseender kan regnes til højre, udtales et voksende ønske om en ny social politik.

Det store problem for enhver fransk venstrekoalition er den kendsgerning, at det overvejende flertal af arbejderne stadig stemmer kommunistisk, og at store dele af det ikke-kommunistiske venstre afviser et samarbejde med kommunisterne. For at bestå må en venstreregering i det mindste have kommunisternes neutralitet. Nogen officiel tilkendegivelse har ikke foreligget fra kommunisterne, bortset fra en udtalelse før præsidentvalget om at de ville støtte

enhver kandidat, der var modstander af Europa-hæren samt at kommunisterne sikrede valget af socialisten Le Frognet, der var kendt som modstander af projektet, til Nationalforsamlingens formand. Endvidere var tanken om en folkefront gentagne gange været ventileret af kommunisterne. Udrensningen af Marty og Tillon strider i og for sig ikke mod en mere forsonlig kurs, da de repræsenterede den mere „revolutionære" fløj. Partiets fremtidige kurs vil afhænge af den udenrigspolitiske udvikling. Den voksende stemning for en mere uafhængig politik overfor U.S.A. vil give kommunisterne en chance for at komme ud af deres indrepolitiske isolation.

Med de nuværende styrkeforhold vil en ny regeringskoalition dog næppe kunne blive andet end en koalition af typen „Centre-Gauche" med et til enkelte praktiske spørgsmål begrænset program, f. eks. et Mendés-France-program. Da der indenfor centrum- og venstrepartierne er uenighed om Europahæren, idet navnlig socialisterne og de socialradikale er splittet, er det muligt, at en sådan koalition først bliver gennemførlig, når Nationalforsamlingen har taget endelig stilling til dette spørgsmål.

Et „regroupement" har været diskuteret også indenfor højre; men kan vanskeligt gennemføres. Desuden gør stærke personlige rivaliteter sig gældende indenfor højre, idet der f. eks. består et stærkt modsætningsforhold mellem Laniel og hans partikollega, tidligere ministerpræsident Pinay. Derimod har der gentagne gange i sommer været rygter om, at visse højrekredse skulle have planer om en aktion mod selve det parlamentariske system, og marskal Juin blev i denne forbindelse nævnt som en eventuel „stærk mand". Der er næppe større sandsynlighed for en sådan aktion i øjeblikket; skulle der imidlertid komme en ny bølge af social uro, tør man ikke udelukke en sådan mulighed.

„Frankrig befinder sig i 1788" udtalte Menrés-France fornylig. Udtalelsen må sikkert betragtes som et udslag af den franske forkærlighed for historiske paraleller. Til trods for deres spontane karakter viste august-strejkerne således ingen større revolutionsånd blandt arbejderne. Skulle imidlertid det nuværende økonomiske og sociale dødvande fortsætte, kan den voksende utilfredshed med det herskende politiske system føre til, at det trues fra både venstre og højre.